Transformacja chińskiego modelu wzrostu a przyszłość Ekspresu Chiny-Europa w świetle książki Bai Gao The China-Europe Railway Express

AUTOR

Fundacja Dobre Państwo

STRESZCZENIE / ABSTRACT

Artykuł analizuje kryzys demograficzny w Chinach, przejawiający się ujemnym przyrostem naturalnym, który wymusza fundamentalną zmianę modelu wzrostu gospodarczego. Autor wskazuje, że spadek liczby ludności nie musi oznaczać stagnacji, o ile zostanie zrekompensowany wzrostem produktywności, automatyzacją oraz inwestycjami w kapitał ludzki zgodnie z teorią wzrostu endogenicznego. Tekst zwraca uwagę na społeczne i ekonomiczne przyczyny niskiej dzietności, takie jak koszty urbanizacji i edukacji. Istotnym elementem analizy są bariery instytucjonalne, w tym system rejestracji hukou, który ogranicza mobilność pracowników i dostęp do usług publicznych, wpływając na konsumpcję i strukturę rynku pracy w obliczu starzejącego się społeczeństwa.

The article analyzes the demographic crisis in China, manifested by a negative natural increase, which forces a fundamental change in the economic growth model. The author indicates that a population decline does not necessarily mean stagnation, provided it is compensated for by productivity growth, automation, and investments in human capital in accordance with endogenous growth theory. The text draws attention to the social and economic causes of low fertility, such as the costs of urbanization and education. A significant element of the analysis is institutional barriers, including the hukou registration system, which limits worker mobility and access to public services, affecting consumption and the structure of the labor market in the face of an aging society.

Artykuł analizuje krytyczny moment transformacji chińskiego modelu gospodarczego, w którym dotychczasowa strategia oparta na masowej ekspansji infrastrukturalnej i eksporcie zderza się z nieuchronnymi barierami demograficznymi oraz instytucjonalnymi. Autor stawia tezę, że przyszłość kluczowych projektów, takich jak Ekspres Chiny-Europa, nie zależy już od skali nakładów finansowych czy liczby nowych połączeń, lecz od zdolności Pekinu do przejścia ku dojrzałej organizacji gospodarczej. Taka ewolucja wymaga fundamentalnego przesunięcia ciężaru wzrostu: z politycznie sterowanej podaży i inwestycji kapitałowych w stronę rzeczywistego popytu wewnętrznego, wysokiej produktywności opartej na innowacjach oraz głębokich reform społecznych (m.in. systemu hukou i zabezpieczeń emerytalnych). Tekst dowodzi, że bez przejścia od ilościowej akumulacji do jakościowego zarządzania instytucjonalnego, chińska infrastruktura pozostanie jedynie monumentalnym pomnikiem dawnej strategii, a nie trwałym silnikiem rozwoju eurazjatyckiego rynku.

SŁOWA KLUCZOWE

transformacja chińskiego modelu wzrostu | Ekspres Chiny-Europa | ujemny przyrost naturalny w Chinach | podwójny obieg (shuang xunhuan) | nowe jakościowo siły wytwórcze | system rejestracji hukou | dywidenda demograficzna | popyt wewnętrzny w Chinach | spirala zadłużeniowo-deflacyjna | kapitał ludzki Roberta Lucasa | Wielki Rynek Eurazjatycki | instytucjonalna zdolność do samokorekty | asymetria przewozów kolejowych | teoria wzrostu endogenicznego

Ujemny przyrost naturalny wymusza zmianę modelu wzrostu

Według oficjalnego komunikatu chińskiego Narodowego Biura Statystycznego z 28 lutego 2026 roku, liczba ludności Chin na koniec 2025 roku wynosiła około 1,40489 miliarda osób, co oznacza spadek o 3,39 miliona względem końca poprzedniego roku. W ciągu 2025 roku odnotowano około 7,92 miliona urodzeń i 11,31 miliona zgonów, przy współczynnikach wynoszących odpowiednio 5,63 oraz 8,04 na tysiąc mieszkańców.

Dane te potwierdzają utrzymywanie się ujemnego przyrostu naturalnego, który ze względu na skalę chińskiego rynku ma kluczowy wpływ na przyszłą strukturę gospodarki. Nie oznacza to jednak, że całkowita liczba pracowników będzie zmniejszać się w tym samym tempie co populacja; podaż pracy zależy bowiem także od struktury wieku, poziomu uczestnictwa zawodowego, zmian wieku emerytalnego oraz produktywności. Właściwa analiza wymaga zatem rozróżnienia między liczebnością populacji a zasobem osób w wieku produkcyjnym i rzeczywistą liczbą przepracowanych godzin, którą kształtują instytucje rynku pracy oraz zmieniająca się struktura zatrudnienia.

Z perspektywy teorii przejścia demograficznego spadek dzietności nie wynika wyłącznie z decyzji politycznych, lecz wiąże się z urbanizacją, wzrostem kosztów wychowania dzieci, wydłużaniem okresu edukacji i ewolucją społecznych wzorców życia rodzinnego. Historyczna chińska polityka ograniczania liczby urodzeń wpłynęła na strukturę demograficzną kraju, jednak współczesne zmiany zachowań reprodukcyjnych należy analizować także przez pryzmat kosztów mieszkaniowych, niepewności zatrudnienia i rosnącego znaczenia wykształcenia.

Z punktu widzenia ekonomii gospodarstwa domowego rodzice podejmują decyzje w warunkach ograniczonych zasobów czasu, dochodu i dostępności usług opiekuńczych. Wzrost kosztów edukacji oraz trudności w łączeniu pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi mogą prowadzić do ograniczania liczby dzieci, nawet jeśli poziom dochodów w długim okresie rośnie. Samo administracyjne zachęcanie do zwiększania dzietności może zatem okazać się niewystarczające, jeśli nie towarzyszy mu odpowiednia polityka mieszkaniowa, opiekuńcza i społeczna.

W teorii ekonomii demograficznej istotne jest pojęcie dywidendy demograficznej, odnoszące się do korzyści wynikających z korzystnej relacji między ludnością aktywną zawodowo a grupami wymagającymi utrzymania. W określonej fazie transformacji wzrost udziału osób pracujących może zwiększać możliwości oszczędzania, inwestowania i rozwoju produkcji. Później jednak starzenie się populacji wymusza większe nakłady na emerytury, ochronę zdrowia i opiekę długoterminową. Kluczowa jest tutaj struktura instytucjonalna zabezpieczenia społecznego, gdyż to ona wpływa na sposób rozdzielania kosztów między gospodarstwa domowe, pracodawców i budżet państwa.

Chińska gospodarka mierzy się zatem z koniecznością przekształcenia modelu wzrostu w warunkach malejącej dostępności tradycyjnych zasobów pracy. Nie oznacza to jednak zaniku możliwości rozwoju; wzrost produktywności, automatyzacja i poprawa jakości kapitału ludzkiego mogą częściowo kompensować niekorzystne trendy demograficzne. Kluczowa staje się jakość edukacji oraz zdolność do wykorzystania kompetencji pracowników w coraz bardziej zaawansowanej technologicznie gospodarce. Rozwój sztucznej inteligencji, robotyzacji i

automatyzacji może zwiększyć wydajność pracy, choć jego efekty zależą od struktury przedsiębiorstw i możliwości dostosowania kwalifikacji.

W teorii wzrostu endogenicznego Roberta Lucasa kluczowa jest akumulacja kapitału ludzkiego, której efekty mogą wykraczać poza bezpośrednie korzyści pojedynczego pracownika. Z kolei modele Paula Romera wskazują na znaczenie wiedzy i innowacji, które mogą zwiększać produktywność w wielu sektorach jednocześnie. Zastosowanie tych koncepcji do Chin sugeruje, że przyszła konkurencyjność nie będzie zależała wyłącznie od liczby osób zatrudnionych w przemyśle, lecz od zdolności tworzenia i wdrażania nowych technologii. Nie oznacza to jednak, że automatyzacja całkowicie wyeliminuje konsekwencje starzenia się populacji – wiele usług społecznych i opiekuńczych wymaga bezpośredniej pracy ludzi, a postęp technologiczny może generować nowe rodzaje nierówności zawodowych.

Bariery instytucjonalne a mobilność i demografia

Kluczowym problemem jest przestrzenne zróżnicowanie chińskiego rynku pracy, którego organizacja historycznie wiązała się z systemem rejestracji miejsca zamieszkania – hukou. System ten warunkował dostęp do usług publicznych oraz zabezpieczenia społecznego dla osób migrujących między obszarami wiejskimi a miejskimi. Z punktu widzenia ekonomii instytucjonalnej istotne jest to, że pracownik może uczestniczyć w działalności gospodarczej danego miasta, nie mając jednocześnie takiego samego dostępu do usług społecznych, jak osoba formalnie z nim związana.

Taka konstrukcja wpływa na decyzje dotyczące oszczędności, konsumpcji, migracji i zakładania rodziny. W obliczu starzejącego się społeczeństwa kluczowa staje się zatem możliwość zwiększenia mobilności pracowników oraz ograniczenia barier instytucjonalnych, które utrudniają dopasowanie podaży pracy do zmieniającej się struktury popytu. Jednocześnie rozwój tej mobilności wymaga odpowiedniego finansowania usług publicznych przez jednostki terytorialne, w których liczba mieszkańców i struktura zatrudnienia ulegają zmianom. Z perspektywy socjologii nierówności społecznych reformy systemu hukou nie powinny być oceniane wyłącznie przez pryzmat wzrostu mobilności siły roboczej. Równie ważny jest dostęp dzieci migrantów do edukacji, ochrony zdrowia, mieszkań i zabezpieczenia emerytalnego, gdyż czynniki te determinują możliwość długookresowego osiedlania się i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym.

W ten sposób instytucje rynku pracy zostają powiązane z polityką demograficzną i konsumpcyjną – większe poczucie bezpieczeństwa materialnego może bowiem ograniczyć potrzebę gromadzenia wysokich oszczędności zabezpieczających. Odwołując się do teorii dobrobytu Amartyi Sena, należy

podkreślić konieczność zwiększania rzeczywistych możliwości działania jednostek, których nie można sprowadzać jedynie do nominalnego dochodu z pracy. Właściwa ocena reform powinna zatem obejmować zarówno ich wpływ na produktywność gospodarki, jak i na społeczne warunki uczestnictwa w procesie rozwoju.

W chińskich dokumentach strategicznych coraz większą wagę przypisuje się problemom związanym ze starzeniem się populacji i kosztami wychowania dzieci. Przyjęty w marcu 2026 roku piętnasty plan pięcioletni na lata 2026–2030 przewiduje rozwijanie polityki wspierania rodzin, zwiększanie dostępności usług opiekuńczych oraz dostosowywanie systemów edukacyjnych i społecznych do przemian demograficznych. Autor książki wskazuje, że szczególne znaczenie przypisano również budowie społeczeństwa sprzyjającego rodzicielstwu, w którym odpowiednie instrumenty finansowe i organizacyjne mają ograniczać koszty wychowywania dzieci. Plan obejmuje ponadto działania dotyczące usług dla osób starszych i rozwoju systemów zabezpieczenia społecznego.

Z perspektywy ekonomii polityki publicznej należy jednak odróżnić deklarowane cele od rzeczywistych rezultatów, ponieważ wpływ konkretnych instrumentów pronatalistycznych na liczbę urodzeń jest trudny do jednoznacznego oszacowania. Zmiany w decyzjach rodzinnych zależą bowiem od wielu czynników społecznych, ekonomicznych i kulturowych, których oddziaływanie może wykraczać poza bezpośredni zasięg pojedynczego programu publicznego.

Konieczność przejścia z modelu eksportowego na popyt wewnętrzny

Zmiany demograficzne są nierozerwalnie związane z koniecznością zwiększenia roli popytu wewnętrznego w chińskim modelu wzrostu. Przez lata gospodarka rozwijała się dzięki wysokiej stopie inwestycji i intensywnej ekspansji przemysłowej, ukierunkowanej w dużej mierze na rynki zagraniczne. Model ten pozwalał wykorzystać korzyści skali oraz transfer technologii, jednak wraz ze wzrostem skali gospodarki kluczowe stało się utrzymanie odpowiedniego popytu krajowego. Gdy przyrost zdolności produkcyjnych wyprzedza dynamikę konsumpcji i inwestycji o trwałym uzasadnieniu ekonomicznym, przedsiębiorstwa stają się coraz bardziej zależne od eksportu. W obliczu narastających sporów handlowych i ograniczeń w dostępie do rynków zewnętrznych zwiększa to podatność gospodarki na zakłócenia zewnętrzne. Kluczowa jest zatem możliwość wzmocnienia roli dochodów i konsumpcji gospodarstw domowych, których trwałość zależy od struktury podziału wartości dodanej oraz jakości systemów zabezpieczenia społecznego. Według danych Narodowego Biura Statystycznego Chiny osiągnęły w 2025 roku wzrost realnego PKB o 5%,

przy czym wkład końcowego spożycia w dynamikę produktu wyniósł 2,6 punktu procentowego, akumulacji brutto 0,8 punktu procentowego, a eksportu netto towarów i usług 1,6 punktu procentowego.

Dane te wskazują, że konsumpcja pozostawała istotnym źródłem wzrostu, lecz znaczący był również wkład salda handlu zagranicznego. Nie należy jednak utożsamiać końcowego spożycia wyłącznie z konsumpcją prywatną gospodarstw domowych, gdyż kategoria ta obejmuje również wydatki instytucji publicznych. Właściwa analiza struktury popytu wymaga zatem rozróżnienia między wydatkami gospodarstw domowych, spożyciem publicznym, inwestycjami a zmianami salda handlowego.

Warto zauważyć, że dodatni wkład eksportu netto do wzrostu może wynikać zarówno ze zwiększenia sprzedaży zagranicznej, jak i z relatywnej słabości importu, będącej efektem ograniczonego popytu krajowego. W teorii ekonomii keynesowskiej zasadnicze znaczenie nabiera wówczas ryzyko wystąpienia niedostatecznego popytu efektywnego, którego konsekwencją jest niewykorzystywanie istniejących zdolności produkcyjnych. Gdy przedsiębiorstwa dysponują odpowiednią infrastrukturą i technologią, lecz napotykają bariery sprzedażowe, dodatkowe inwestycje zwiększające podaż nie rozwiążą podstawowego problemu gospodarczego. Mogą one natomiast prowadzić do dalszego wzrostu nadwyżek mocy produkcyjnych oraz pogłębiania zadłużenia podmiotów finansujących te przedsięwzięcia. Z tego względu polityka gospodarcza powinna uwzględniać strukturę popytu i dążyć do trwałego zwiększenia konsumpcji, zamiast polegać na krótkookresowym pobudzaniu zakupów. Decydujące znaczenie mają tu oczekiwania gospodarstw domowych co do przyszłych dochodów, stabilności zatrudnienia i dostępności usług publicznych, gdyż to one kształtują skłonność do oszczędzania oraz zaciągania kredytów. Z perspektywy teorii dochodu permanentnego Miltona Friedmana i hipotezy cyklu życia Franco Modiglianiego kluczowy jest wpływ przewidywań dotyczących przyszłej sytuacji materialnej na bieżące decyzje konsumpcyjne.

Konieczność reform społecznych w celu przełamania bariery konsumpcyjnej

Gospodarstwa domowe mogą ograniczać wydatki mimo wzrostu bieżących dochodów, jeśli obawiają się przyszłego bezrobocia, wysokich kosztów opieki zdrowotnej lub konieczności utrzymania rodziców w podeszłym wieku. W takim przypadku krótkookresowe subsydia konsumpcyjne mogą przejściowo zwiększyć sprzedaż określonych produktów, lecz nie doprowadzą automatycznie do trwałej zmiany poziomu konsumpcji.

Kluczowe stają się zatem reformy systemu emerytalnego, ochrony zdrowia i zabezpieczenia społecznego, które mogłyby zmniejszyć potrzebę gromadzenia nadmiernych oszczędności. Z perspektywy ekonomii rozwoju wydatki społeczne pełnią nie tylko funkcję redystrybucyjną, ale i makroekonomiczną, umożliwiając stabilniejsze wykorzystanie zdolności produkcyjnych gospodarki. Właśnie na te zależności wskazuje MFW w ocenie chińskiego modelu wzrostu z lutego 2026 roku. Według Funduszu długotrwałe dostosowanie rynku nieruchomości, niepewność finansów lokalnych oraz brak zaufania konsumentów osłabiają popyt krajowy i podtrzymują presję deflacyjną.

Z danych przywołanych przez MFW wynika, że przeciętna inflacja konsumencka w 2025 roku oscylowała wokół zera, podczas gdy deflator PKB nadal wykazywał tendencję spadkową. Nie oznacza to jednak, że wszystkie ceny w chińskiej gospodarce były stałe lub że każdy sektor odczuwał presję deflacyjną w tym samym stopniu. Istotne jest rozróżnienie między cenami konsumpcyjnymi a ogólnym poziomem cen wartości dodanej, gdyż ich dynamika różni się pod wpływem struktury produkcji, handlu zagranicznego i inwestycji. W ocenie MFW wzrost konsumpcji wymaga zdecydowanych działań makroekonomicznych i reform strukturalnych, w tym wzmocnienia zabezpieczenia społecznego oraz ograniczenia nieefektywnych inwestycji.

Ważnym problemem jest również ryzyko wystąpienia spirali zadłużeniowo-deflacyjnej, której mechanizm analizował Irving Fisher w klasycznej koncepcji debt-deflation. Spadek poziomu cen zwiększa realną wartość nominalnych zobowiązań, co utrudnia ich obsługę przedsiębiorstwom i gospodarstwom domowym, których dochody nie rosną zgodnie z oczekiwaniami. W takich warunkach próby redukcji zadłużenia mogą prowadzić do dalszego cięcia wydatków i inwestycji, pogłębiając kryzys popytowy. Nie oznacza to jednak, że każdy okres niskiej inflacji nieuchronnie uruchamia ten mechanizm – kluczową rolę odgrywają tu struktura oprocentowania, terminy zapadalności zobowiązań oraz zdolność polityki pieniężnej do stabilizowania oczekiwań.

Podwójny obieg jako próba pobudzenia popytu wewnętrznego

W przypadku Chin uderza współistnienie znacznego zadłużenia części sektorów gospodarki z osłabieniem rynku nieruchomości i presją na ceny produkcji przemysłowej. Z perspektywy polityki gospodarczej kluczowe staje się zapobieganie sytuacji, w której próba jednoczesnego ograniczania długu przez liczne podmioty doprowadzi do dalszego spadku popytu i pogorszenia ich kondycji finansowej. W lipcu 2026 roku chińska Rada Państwa zatwierdziła odrębny program rozwijania konsumpcji w ramach piętnastego planu pięcioletniego.

Dokument wyznacza zwiększanie popytu krajowego jako jeden z podstawowych kierunków polityki gospodarczej, akcentując znaczenie dochodów ludności, usług konsumpcyjnych, poprawy jakości oferty rynkowej i dostosowania podaży do zmieniających się potrzeb społecznych. Autor zauważa, że pobudzanie konsumpcji jest powiązane z szerzej rozumianą strategią podwójnego obiegu, której zasadniczym założeniem jest zwiększanie znaczenia rynku wewnętrznego przy zachowaniu możliwości korzystania z międzynarodowej wymiany gospodarczej. Nie oznacza to deklarowanego odejścia od eksportu ani dążenia do pełnej samowystarczalności, gdyż dokument podkreśla wzajemne oddziaływanie rynku krajowego i zagranicznego. Z punktu widzenia ekonomii politycznej istotne jest to, że państwo od lat kojarzone z mobilizowaniem inwestycji przemysłowych coraz wyraźniej uznaje konieczność zwiększania roli konsumenta i jakości systemów społecznych.

Chińska strategia określana jako shuang xunhuan (双循环), czyli podwójny obieg, stanowi próbę reorganizacji relacji między gospodarką krajową a międzynarodową. Jej istotą jest zwiększanie odporności systemu gospodarczego poprzez rozwijanie wewnętrznego popytu, technologii i możliwości organizowania łańcuchów dostaw, przy jednoczesnym utrzymywaniu korzyści z uczestnictwa w gospodarce światowej. Z perspektywy ekonomii rozwoju jest to odpowiedź na ograniczenia dotychczasowego modelu, w którym szybki wzrost produkcji przemysłowej zależał głównie od inwestycji infrastrukturalnych i eksportu. Nie można jednak traktować deklaracji o wzmocnieniu rynku wewnętrznego jako dowodu zakończenia procesu dostosowania, ponieważ rzeczywista zmiana struktury popytu wymaga czasu i głębokich reform instytucjonalnych.

Kluczowe staje się zatem zwiększanie udziału dochodów gospodarstw domowych w podziale wartości dodanej, poprawa dostępności usług publicznych oraz ograniczanie niepewności dotyczącej przyszłych wydatków społecznych. Dla przyszłości Ekspresu Chiny-Europa istotne jest to, że wzrost konsumpcji krajowej może zmienić strukturę międzynarodowych przepływów towarowych. Jeżeli chińskie gospodarstwa domowe zwiększą popyt na określone produkty zagraniczne, mogą pojawić się nowe możliwości organizowania przewozów powrotnych z Europy do Chin. Nie jest to jednak rezultat automatyczny, gdyż wzrost konsumpcji może być skierowany przede wszystkim ku krajowym usługom, lokalnym produktom albo dobrom importowanym z innych części świata. Decydująca pozostaje struktura dochodów i preferencji konsumenckich oraz dostępność kanałów dystrybucji.

Reforma makroekonomicznego modelu wzrostu może tworzyć korzystniejsze warunki dla rozwoju części połączeń CR Express, lecz jej wpływ na konkretnych operatorów będzie zależał od rodzaju obsługiwanych produktów i zdolności do pozyskiwania klientów. W tym miejscu wartościowe jest doświadczenie Yiwu, którego rozwój był historycznie związany z eksportem drobnych towarów konsumpcyjnych, ale z czasem objął również import produktów europejskich i szersze usługi

logistyczne. Miasto pokazuje, w jaki sposób zmiana struktury popytu tworzy nowe możliwości dla przedsiębiorstw pośredniczących, lecz wymaga jednocześnie rozwijania odmiennych kompetencji organizacyjnych. Sprzedaż europejskich produktów na rynku chińskim zależy bowiem nie tylko od ich fizycznej dostępności, ale i od znajomości preferencji odbiorców, regulacji bezpieczeństwa oraz sprawności dystrybucji.

Właśnie dlatego przyszłe ograniczanie asymetrii przewozów kolejowych wymaga rozwijania całego systemu handlu dwukierunkowego, a nie wyłącznie zwiększania liczby połączeń powrotnych. Rzeczywista rentowność rynku logistycznego jest funkcją jakości powiązań pomiędzy producentami i konsumentami, której nie zastąpi sama zdolność transportowa.

Przejście od ekspansji kapitałowej ku nowym jakościowo siłom wytwórczym

W obliczu tych problemów kluczowe staje się zasadnicze przejście w chińskiej polityce rozwojowej: odejście od modelu gospodarczego, którego sukces opierał się głównie na mobilizacji kapitału i pracy, ku systemowi wymagającemu zaawansowanego zarządzania produktywnością, ryzykiem i innowacją. Centralnym punktem tej zmiany jest doktryna rozwoju nowych jakościowo sił wytwórczych, określana w chińskim dyskursie politycznym jako xin zhi shengchanli (新质生产力). Pojęcie to zyskało na znaczeniu w polityce gospodarczej okresu kierownictwa Xi Jinpinga, służąc jako uzasadnienie dla inwestycji w sztuczną inteligencję, zaawansowane technologie, nowoczesne materiały, energetykę oraz bardziej złożone formy organizacji produkcji. Autor zauważa, że z perspektywy teorii rozwoju modernizacja nie jest tu rozumiana jedynie jako wzrost skali gospodarki, lecz jako transformacja struktury technologicznej i jakości wykorzystania czynników produkcji. Nie oznacza to jednak, że nowa terminologia polityczna stanowi samodzielny dowód na rzeczywisty wzrost produktywności – skuteczność tej strategii musi zostać oceniona przez pryzmat mierzalnych rezultatów i kosztów podejmowanych działań.

Piętnasty plan pięcioletni na lata 2026-2030 łączy rozwój nowoczesnych technologii z postulatem wzmocnienia rynku wewnętrznego, ograniczania barier regionalnych i poprawy efektywności gospodarki. Kluczowym dążeniem jest budowa jednolitego rynku krajowego, określanego jako quanguo tongyi da shichang (全国统一大市场), co wymaga przeciwdziałania lokalnemu protekcjonizmowi oraz fragmentacji zasad konkurencji.

W dokumentach planistycznych akcentuje się również potrzebę zwiększania konsumpcji, poprawy jakości zatrudnienia i modernizacji systemu zabezpieczenia społecznego. Z perspektywy

instytucjonalnej chińska polityka gospodarcza coraz wyraźniej identyfikuje problemy wynikające z wcześniejszego modelu regionalnej mobilizacji inwestycji. Właściwa ocena sytuacji wymaga jednak rozróżnienia między priorytetami strategicznymi a ich faktyczną realizacją, gdyż znoszenie lokalnych barier może napotykać opór administracji i przedsiębiorstw korzystających z dotychczasowych preferencji. W tym miejscu istotna staje się koncepcja zmiany instytucjonalnej Douglassa Northa, według której historycznie ukształtowane reguły i organizacje mogą trwać nawet wtedy, gdy ich efektywność spada. Instytucje tworzą bowiem nie tylko możliwości działania, lecz całą strukturę interesów podmiotów chcących zachować istniejący porządek. Administracja lokalna, dysponująca określonymi źródłami finansowania i kompetencjami inwestycyjnymi, może mieć ograniczoną motywację do ich dobrowolnego przekazywania. Podobnie przedsiębiorstwo otrzymujące preferencyjny kredyt może sprzeciwiać się reformom zwiększającym koszt kapitału, nawet jeśli w skali całej gospodarki prowadziłyby one do bardziej efektywnej alokacji zasobów.

Zmiana reguł gospodarczych wymaga zatem nie tylko sformułowania nowych celów politycznych, lecz przekształcenia bodźców dla uczestników rynku i sposobów egzekwowania zobowiązań. Zdolność państwa do ogłaszania strategii należy odróżnić od zdolności do reformowania instytucji, których funkcjonowanie było źródłem siły określonych grup. Użyteczna okazuje się tutaj teoria twórczej destrukcji Josepha Schumpetera, pozwalająca dostrzec napięcie między ochroną dotychczasowych struktur a tworzeniem warunków dla nowych sektorów działalności. W gospodarce opartej na intensywnym finansowaniu infrastruktury i wielkich przedsiębiorstw, upadek konkretnego podmiotu może być postrzegany jako polityczna porażka i zagrożenie dla stabilności regionu. Tymczasem z perspektywy dynamiki produktywności część zasobów musi zostać przeniesiona do branż o większym potencjale rozwoju.

Proces ten generuje koszty społeczne, zwłaszcza w obszarze utraty zatrudnienia i konieczności przekwalifikowania pracowników. Właściwa polityka rozwojowa powinna zatem łączyć restrukturyzację nieefektywnych przedsiębiorstw z systemowym wsparciem dla osób dotkniętych zmianami. Nie chodzi o bezwarunkową ochronę miejsc pracy, lecz o stworzenie warunków umożliwiających przejście ku działalności o wyższej produktywności, bez nadmiernego obciążania grup społecznych o najmniejszych zasobach.

Synergia przedsiębiorczości i koordynacji państwowej

Kluczową rolę w tym procesie mogą odgrywać przedsiębiorstwa prywatne, których znaczenie w chińskiej gospodarce wynika z obecności w wielu sektorach przemysłu, usług i nowych technologii. Doświadczenia Yiwu pokazały, że prywatna inicjatywa bywa źródłem innowacji organizacyjnej oraz

pozwala rozpoznawać potrzeby rynkowe niedostępne bezpośrednio administracji publicznej. Z perspektywy teorii przedsiębiorczości istotne jest zatem tworzenie warunków umożliwiających powstawanie nowych firm, rozwijanie alternatywnych modeli działalności i konkurowanie z podmiotami posiadającymi historycznie uprzywilejowaną pozycję.

Nie oznacza to konieczności całkowitego wycofania sektora państwowego z infrastruktury i strategicznych usług, gdyż część przedsięwzięć wymaga koordynacji i ponoszenia długoterminowych kosztów inwestycyjnych. Kluczowa jest jednak możliwość zachowania względnie neutralnych warunków konkurencji, w których dostęp do kapitału i infrastruktury nie zależy wyłącznie od relacji politycznych ani formalnego charakteru własności przedsiębiorstwa. Chińska polityka gospodarcza stoi przed trudnym zadaniem połączenia politycznej centralizacji strategicznego kierownictwa z gospodarczą różnorodnością podmiotów uczestniczących w procesie innowacji. System hierarchiczny może ułatwiać koncentrację zasobów i koordynowanie przedsięwzięć uznawanych za strategiczne, ale równocześnie niesie ryzyko ograniczania przepływu informacji sprzecznych z oczekiwaniami decydentów. W teorii organizacji podkreśla się znaczenie niezależnych źródeł wiedzy i możliwości korygowania decyzji na podstawie rzeczywistych rezultatów. Jeżeli uczestnicy systemu administracyjnego mają silne bodźce do przedstawiania projektów jako skutecznych, mogą ukrywać informacje dotyczące ich kosztów i niepowodzeń.

Powstaje wówczas problem jakości procesu uczenia się instytucjonalnego, którego znaczenie wzrasta w warunkach coraz bardziej złożonej gospodarki technologicznej. Zdolność rozwojowa państwa zależy więc nie tylko od możliwości podejmowania decyzji, lecz również od jakości informacji i realnej zdolności do ich zmieniania. Z perspektywy teorii wiedzy Friedricha Augusta von Hayeka kluczowe jest rozproszenie informacji gospodarczych pomiędzy uczestnikami rynku. Przedsiębiorcy dysponują wiedzą dotyczącą lokalnego popytu, kosztów produkcji i możliwości organizacyjnych, której pełne zgromadzenie przez centralną administrację pozostaje niemożliwe. Mechanizm cenowy ułatwia wykorzystywanie tej wiedzy, ale nie rozwiązuje samodzielnie problemów związanych z efektami zewnętrznymi, dobrami publicznymi i długookresową koordynacją inwestycji.

Hayekowska koncepcja rozproszonej wiedzy i teoria państwa rozwojowego nie muszą zatem stanowić wykluczających się sposobów rozumienia gospodarki. Ich twórcze zestawienie prowadzi do pytania o możliwość projektowania instytucji publicznych, które wykorzystują wiedzę przedsiębiorców, a jednocześnie rozwiązują problemy koordynacyjne przekraczające możliwości pojedynczych uczestników rynku. Przypadek Yiwu pokazuje wartość takiego podejścia: administracja publiczna mogła wspierać przedsiębiorczość poprzez rozpoznawanie potrzeb kupców i rozwijanie infrastruktury, bez konieczności bezpośredniego zarządzania każdą transakcją.

Właśnie ta zdolność do łączenia informacji rynkowych i strategicznej koordynacji stanowi jeden z podstawowych warunków trwałości CR Express. System transkontynentalnych przewozów kolejowych powstał dzięki współdziałaniu przedsiębiorstw, władz lokalnych, instytucji finansowych i zagranicznych operatorów, jednak jego przyszła efektywność będzie zależała od jakości dostosowywania usług do rzeczywistej struktury popytu. Istotna jest zdolność do zwiększania udziału ładunków powrotnych, ograniczania kosztów terminalowych, poprawy niezawodności i rozwijania usług o większej wartości dodanej. Sam wzrost liczby pociągów nie może być wystarczającą miarą sukcesu, gdyż może on wynikać zarówno z rzeczywistego zwiększenia handlu, jak i z decyzji o organizowaniu dodatkowych przewozów finansowanych publicznie. Właściwa polityka powinna zatem zmierzać do zwiększania przejrzystości danych dotyczących kosztów i przychodów, co umożliwi ocenę ekonomicznej trwałości poszczególnych modeli organizacyjnych. W perspektywie metodologicznej znaczenie nabiera również możliwość przeprowadzania analiz kontrfaktycznych, których celem jest określenie prawdopodobnych rezultatów w sytuacji zastosowania odmiennych instrumentów polityki publicznej. W odniesieniu do CR Express należałoby porównywać efekty subsydiowania frachtu z rezultatami inwestowania w infrastrukturę ogólnodostępną, finansowania usług informacyjnych albo wspierania konsolidacji ładunków.

Niezbędne byłoby również uwzględnienie możliwości rozwoju rynku w sytuacji całkowitego braku określonej interwencji, ponieważ część przedsięwzięć mogłaby powstać dzięki aktywności prywatnych operatorów.

Konieczność elastyczności strategicznej i odpowiedzialności międzypokoleniowej w inwestycjach

W praktyce badawczej użyteczne mogłyby być metody różnicy w różnicach, analiza danych panelowych oraz odpowiednio dobrane studia przypadków, które pozwoliłyby zidentyfikować zmiany związane z konkretnymi programami finansowania. Nie należy jednak zakładać, że pojedyncza metoda statystyczna automatycznie rozwiąże problem przyczynowości; decyzje o udzielaniu wsparcia często wynikają bowiem z wcześniejszej dynamiki gospodarczej i politycznej pozycji regionu. Kluczowym zagadnieniem jest także trwałość gospodarcza korytarzy eurazjatyckich w obliczu zmieniającego się popytu międzynarodowego. Rozwój rynku przewozów kolejowych wiązał się z historyczną ekspansją chińskiego eksportu przemysłowego, lecz jego przyszłość zależy od możliwości zwiększenia wartości wymiany z państwami Azji Centralnej, Kaukazu i Europy. Zmiana struktury gospodarki chińskiej może przynieść wzrost znaczenia towarów zaawansowanych technologicznie, co będzie wymagało odpowiednich usług logistycznych i regulacyjnych.

Jednocześnie rosnące napięcia geopolityczne mogą podnosić koszty korzystania z niektórych tras, ograniczając korzyści z wcześniejszych inwestycji infrastrukturalnych. Rzetelna analiza wymaga więc uwzględnienia wielu scenariuszy gospodarczych, których prawdopodobieństwo i konsekwencje ewoluują wraz z sytuacją międzynarodową. Należy przy tym odróżnić scenariusze jako narzędzie planowania od prognoz przedstawianych z nieuzasadnioną pewnością. W perspektywie teorii decyzji strategicznych kluczowa staje się zdolność do zachowania elastyczności w warunkach niepewności.

Przedsiębiorstwo lub administracja publiczna mogą podejmować inwestycje zapewniające możliwość realizacji kilku alternatywnych kierunków działalności, nawet jeśli ich koszt początkowy jest wyższy niż w przypadku rozwiązania ściśle dostosowanego do jednego scenariusza. W ekonomii opcji realnych taka elastyczność ma wartość wynikającą z możliwości późniejszego dostosowania decyzji do nowych informacji. W przypadku CR Express mogą to być terminale umożliwiające obsługę różnych kategorii ładunków, interoperacyjne systemy informacyjne oraz rozwiązania pozwalające na zmianę trasy przewozu w razie zakłóceń.

Nie oznacza to jednak, że wszystkie przedsięwzięcia powinny być projektowane z maksymalną liczbą funkcji alternatywnych, gdyż zwiększyłoby to koszty. Właściwa strategia wymaga zestawienia wartości elastyczności z prawdopodobieństwem zmiany warunków i kosztem utrzymywania dodatkowych możliwości operacyjnych. Z punktu widzenia finansów publicznych niezbędna jest odpowiednia hierarchizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych. Przy ograniczonych środkach administracja musi wybierać między projektami o odmiennym charakterze, skali i horyzoncie zwrotu. Budowa nowej linii kolejowej może przynieść znaczące korzyści gospodarcze, ale te same zasoby mogłyby zostać przeznaczone na modernizację istniejącej infrastruktury, rozwój edukacji lub ochrony zdrowia.

W ekonomii dobrobytu problem ten odpowiada analizie kosztu alternatywnego, którego nie można pomijać nawet w przypadku przedsięwzięć uznawanych za strategiczne. Należy zatem uwzględniać społeczną wartość przyszłych korzyści i kosztów oraz ich rozkład między pokolenia. Inwestycja finansowana długiem może zwiększyć przyszłą produktywność, ale może również prowadzić do przenoszenia ciężaru spłaty na osoby, które nie uczestniczyły w podejmowaniu decyzji i niekoniecznie uzyskają proporcjonalne korzyści z jej realizacji. Na poziomie aksjologicznym kluczowy staje się zatem problem odpowiedzialności międzypokoleniowej, szczególnie w warunkach starzenia się populacji i rosnącego zadłużenia podmiotów publicznych.

Państwo może wykorzystywać kredyt do finansowania infrastruktury przynoszącej korzyści przez wiele dziesięcioleci, jednak długookresowe uzasadnienie takiej decyzji zależy od zdolności inwestycji do tworzenia realnej wartości społecznej. Jeśli kapitał zostanie przeznaczony na

przedsięwzięcia o niskiej produktywności, przyszłe pokolenia mogą ponosić koszty zobowiązań nieodpowiadających wartości odziedziczonego majątku.

Z perspektywy teorii sprawiedliwości międzypokoleniowej istotne jest więc odpowiednie rozdzielanie praw do korzystania z infrastruktury i obowiązków związanych z jej finansowaniem. Nie oznacza to konieczności całkowitego unikania długu publicznego, gdyż niektóre inwestycje są społecznie uzasadnione właśnie dzięki rozłożeniu kosztów na okres ich użytkowania. Wymaga to jednak profesjonalnego rachunku ekonomicznego i instytucji zapewniających odpowiedzialność za podejmowane decyzje.

Przejście od ekspansji politycznej do dojrzałej organizacji gospodarczej

Współczesny chiński model rozwojowy stanowi interesujący przypadek historyczny, w którym długookresowa zdolność do mobilizacji zasobów i organizacji industrializacji zderza się z rosnącymi wymaganiami dotyczącymi jakości inwestycji, struktury popytu oraz odpowiedzialności finansowej.

Wcześniejsze sukcesy gospodarcze nie są wystarczającym dowodem na trwałą skuteczność wszystkich mechanizmów instytucjonalnych, podobnie jak obecne problemy demograficzne i zadłużenie nie przesądzają o nieuchronnym wyczerpaniu potencjału wzrostu. Rzetelna analiza wymaga zatem rozpoznania, czy system potrafi zmieniać własne reguły, ograniczać nieefektywną alokację kapitału i tworzyć nowe podstawy produktywności. Kluczowym problemem nie jest skala chińskiej gospodarki, lecz jej zdolność do przejścia na bardziej zaawansowany model wzrostu, oparty na wiedzy, innowacjach i trwałości instytucjonalnej.

Chińska modernizacja pozostaje procesem osadzonym w konkretnej strukturze politycznej, której kierownictwo uzasadnia działania państwa długofalowymi celami rozwoju narodowego. Strategia modernizacji w chińskim stylu, rozwój nowych jakościowo sił wytwórczych i rozbudowa rynku wewnętrznego wyznaczają ramy polityki publicznej, jednak ich efekty zależą od konkretnych mechanizmów realizacji decyzji. Istotne jest zwłaszcza to, czy instytucje będą potrafiły ograniczać nieefektywne inwestycje, rozpoznawać rzeczywisty popyt i zapewniać przedsiębiorstwom warunki do podejmowania decyzji w oparciu o wiedzę rynkową.

W tym kontekście doświadczenia Chin wskazują na wartość eksperymentów regionalnych, ale i na konieczność ograniczania zjawisk, w których konkurencja administracyjna prowadzi do wzrostu kosztów społecznych. Z perspektywy teorii państwa rozwojowego kluczowe staje się zatem

utrzymanie zdolności do strategicznej koordynacji przy jednoczesnym zwiększeniu przejrzystości finansowania i jakości informacji.

Wszystko to prowadzi do tezy dotyczącej przyszłości CR Express: trwałość transkontynentalnego rynku logistycznego zależy od przejścia z fazy politycznie wspieranej ekspansji do etapu dojrzałej organizacji gospodarczej, w której priorytetem stają się jakość usług, rzeczywisty popyt i efektywność wykorzystania infrastruktury. Nie oznacza to całkowitego odejścia od finansowania publicznego – infrastruktura kolejowa generuje istotne korzyści społeczne i wymaga długofalowych nakładów. Konieczne jest jednak oddzielenie uzasadnionych inwestycji w dostępność rynku od transferów, które jedynie podtrzymują działalność niezdolną do osiągnięcia trwałej konkurencyjności.

Jakość instytucji zamiast skali inwestycji

Przyszłość Ekspresu Chiny-Europa stanowi zatem istotny test zdolności chińskiego państwa do ewolucji instrumentów polityki rozwojowej, a nie jedynie do zwiększania skali dotychczasowych przedsięwzięć. Analiza ta pozwala na pogłębienie porównania chińskiego i europejskiego modelu polityki przemysłowej.

Unia Europejska mierzy się z problemem niedostatecznej koordynacji inwestycji w niektórych sektorach strategicznych, podczas gdy Chiny muszą w większym stopniu ograniczać ryzyko nadmiernej akumulacji kapitału i zadłużenia wynikającego z aktywnej polityki publicznej. Nie oznacza to, że problemy te są wyłączne dla jednego z systemów – Europa również doświadcza nieefektywności finansowania publicznego, a w Chinach istnieją obszary gospodarki wymagające dodatkowych nakładów. Kluczowa pozostaje jednak odmienna struktura instytucjonalna, która determinuje sposób powstawania i rozwiązywania problemów rozwojowych. Z perspektywy nauk społecznych cenne jest wykorzystanie tych doświadczeń do budowy bardziej zaawansowanych koncepcji państwa rozwojowego, które uwzględniałyby zarówno mobilizację zasobów, jak i odpowiedzialność za ich alokację.

Należy odrzucić przekonanie, że skuteczność polityki przemysłowej można sprowadzić do wielkości nakładów publicznych lub liczby projektów zrealizowanych w danym czasie. Rzeczywistym miernikiem jakości instytucji jest zdolność do budowania trwałych kompetencji gospodarczych, zwiększania produktywności i poprawy warunków życia społecznego, przy jednoczesnym uwzględnieniu kosztów finansowych, środowiskowych i politycznych. Państwo potrafiące szybko budować infrastrukturę może osiągać imponujące rezultaty, lecz równie ważna jest jego zdolność do identyfikowania inwestycji nieefektywnych i ograniczania kosztów ich utrzymywania.

Właściwie zorganizowany rynek wspiera innowacyjność i konkurencję, ale nie eliminuje potrzeby publicznej koordynacji przedsięwzięć generujących istotne korzyści zewnętrzne. Kluczowe jest zatem tworzenie mechanizmów, w których funkcje państwa i przedsiębiorczości wzajemnie się uzupełniają, zamiast być trwale przeciwstawiane. Z perspektywy historii cywilizacji przypadek Chin ma szczególne znaczenie, gdyż ujawnia ograniczenia koncepcji rozwoju opartych wyłącznie na prostym zwiększaniu materialnej skali gospodarki.

Rozbudowa miast, sieci transportowych i zdolności produkcyjnych może być imponującym osiągnięciem organizacyjnym, ale trwałość modernizacji zależy od możliwości podtrzymywania społecznych i instytucjonalnych warunków ich funkcjonowania. W gospodarce starzejącego się społeczeństwa coraz większego znaczenia nabierają ochrona zdrowia, edukacja i zabezpieczenie społeczne, natomiast w warunkach wysokiego nasycenia infrastrukturą kluczowa staje się jakość inwestycji oraz zdolność do efektywnego wykorzystania istniejącego majątku. Dalsza modernizacja będzie wymagała zatem nie tylko nowych technologii i urządzeń, lecz przede wszystkim doskonalenia instytucji umożliwiających ich produktywne wykorzystanie. Rozwój cywilizacyjny pozostaje procesem, w którym materialne możliwości społeczeństwa i jakość jego organizacji powinny ewoluować w sposób wzajemnie zgodny.

Trwałość rozwoju wymaga dojrzałości instytucjonalnej i współpracy

Kluczowa konkluzja tej części dotyczy instytucjonalnej zdolności do samokorekty. Państwo rozwojowe potrafi inicjować przedsięwzięcia przekraczające możliwości pojedynczych przedsiębiorców, jednak jego długofalowa skuteczność zależy od umiejętności ograniczania interwencji, których społeczna wartość wygasła. Rynek z kolei zwiększa efektywność alokacji kapitału, lecz do sprawnego funkcjonowania potrzebuje jasnych reguł konkurencji, bezpieczeństwa kontraktowego i infrastruktury. Właściwa współpraca obu tych mechanizmów powinna umożliwiać otwieranie nowych możliwości gospodarczych przy jednoczesnym zachowaniu odpowiedzialności za wykorzystywane zasoby społeczne. Przyszłość chińskiego państwa rozwojowego nie zostanie więc rozstrzygnięta wyłącznie przez skalę inwestycji, tempo wzrostu czy geograficzny zasięg BRI.

Zależeć będzie ona od jakości instytucji zdolnych do rozpoznawania błędów, wprowadzania korekt i tworzenia warunków trwałego zwiększania dobrobytu społecznego. W kontekście Wielkiego Rynku Eurazjatyckiego oznacza to, że infrastrukturalna integracja kontynentu nie może być celem samym w sobie, oderwanym od rzeczywistej struktury popytu i społecznych uwarunkowań rozwoju. Nowe korytarze transportowe mogą zwiększać dostępność rynków i reorganizować międzynarodowe

łańcuchy wartości, ale ich ekonomiczna trwałość wymaga odpowiedniej skali obrotów, jakości koordynacji oraz stabilności instytucjonalnej. Dlatego przyszłość eurazjatyckiego systemu gospodarczego zależy nie tylko od decyzji Chin, lecz także od zdolności państw tranzytowych i europejskich partnerów do wykorzystania tej infrastruktury w sposób zwiększający ich własną produktywność.

Budowa wielkiego rynku jest procesem współtworzonym przez wielu uczestników; choć ich interesy nie zawsze są zbieżne, współpraca może przynieść korzyści wykraczające poza możliwości samodzielnego działania. Zestawienie doświadczeń chińskiej polityki przemysłowej, działalności przedsiębiorców z Yiwu, organizacji platform CR Express, europejskich strategii konkurencyjności oraz współczesnej fragmentacji geopolitycznej Eurazji pozwala dostrzec wspólny problem teoretyczny: trwały rozwój wymaga instytucji, które nie tylko zwiększają możliwości działania, ale również ograniczają koszty błędnych decyzji i umożliwiają pokojowe współdziałanie podmiotów o odmiennych interesach. Na tym poziomie gospodarka staje się przedmiotem refleksji wykraczającej poza techniczne aspekty produkcji i wymiany.

Sposób jej organizacji wpływa na realizację ludzkich aspiracji, uczestnictwo w życiu społecznym i korzystanie z dorobku cywilizacyjnego. Rozwój rynku oraz państwa ma zatem znaczenie nie tylko ekonomiczne, ale i prawne, społeczne oraz aksjologiczne, gdyż kształtuje warunki, w których jednostki i wspólnoty mogą działać zgodnie z własnymi potrzebami i długofalowymi celami. Ostateczna synteza badań nad Wielkim Rynkiem Eurazjatyckim wymaga więc połączenia historii gospodarczej, socjologii rynku, teorii państwa rozwojowego, ekonomii instytucjonalnej i międzynarodowej ekonomii politycznej w spójną koncepcję analityczną.

Jej głównym przedmiotem powinno być rozpoznanie sposobów, za pomocą których społeczeństwa przekształcają wiedzę, kapitał, instytucje i infrastrukturę w zdolność do współpracy przekraczającej granice państw. Należy przy tym unikać zarówno technologicznego determinizmu, który przypisuje samej infrastrukturze moc organizowania rozwoju, jak i politycznego determinizmu, utożsamiającego rezultaty gospodarcze z siłą administracyjnego kierownictwa. Rozwój jest bowiem wynikiem wielowymiarowych procesów, w których kluczową rolę odgrywają przedsiębiorczość, instytucje, wiedza, technologia i zdolność do pokojowego uzgadniania interesów. Dopiero ich wzajemne oddziaływanie wyjaśnia, dlaczego jedne społeczeństwa potrafią przekształcać zasoby w trwałe możliwości gospodarcze, podczas gdy inne napotykają bariery wynikające z wadliwej organizacji własnych instytucji.

> Czy potęga, która zdołała w rekordowym tempie przekształcić krajobraz materialny całego kontynentu, zdoła teraz dokonać znacznie trudniejszej operacji: reformy

> własnych instytucji i mentalności? Prawdziwym testem modernizacji Chin nie będzie liczba pociągów docierających do Europy, lecz odwaga w ograniczaniu błędnych inwestycji na rzecz dobrobytu obywateli. W ostatecznym rozrachunku to nie beton i stal, lecz jakość społecznych więzi i elastyczność reguł gry zdecydują o tym, czy Wielki Rynek Eurazjatycki stanie się trwałą rzeczywistością, czy jedynie geopolityczną mrzonką.

Inspiracje

[1]

"The China-Europe Railway Express" Bai Gao

Springer Nature | ISBN: 9789811928826

Bai Gao jest profesorem socjologii na Uniwersytecie Duke'a. Uzyskał tytuł licencjata i magistra na Uniwersytecie Pekińskim, a doktorat z socjologii uzyskał na Uniwersytecie Princeton w 1994 roku. Gao dołączył do kadry naukowej Uniwersytetu Duke'a w 1993 roku, specjalizując się w socjologii ekonomicznej, socjologii historyczno-porównawczej oraz międzynarodowej ekonomii politycznej. Jego badania naukowe dostarczają instytucjonalnych wyjaśnień rozwoju przemysłu, polityki makroekonomicznej i integracji handlowej w Azji Wschodniej. Gao jest powszechnie znany ze swoich autorytatywnych analiz współczesnego japońskiego rozwoju gospodarczego, badających instytucjonalne korzenie powojennego dobrobytu Japonii i późniejszej stagnacji gospodarczej. W ostatnich latach jego badania koncentrowały się na chińskiej polityce przemysłowej, krajowych systemach innowacji oraz transgranicznych inicjatywach infrastrukturalnych, w tym sieciach kolei dużych prędkości, euroazjatyckich korytarzach transportowych oraz regionalnej współpracy gospodarczej w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku.

***Bai Gao** is a Professor of Sociology at Duke University. He earned his B.A. and M.A. from Peking University and completed his Ph.D. in sociology at Princeton University in 1994. Gao joined Duke University's faculty in 1993, specializing in economic sociology, comparative-historical sociology, and international political economy. His scholarship provides institutional explanations for industrial development, macroeconomic policy, and trade integration in East Asia. Gao is widely known for his authoritative analyses of modern Japanese economic development, examining the institutional roots of Japan's post-war prosperity and subsequent economic stagnation. In recent years, his research has focused on China's state industrial policy, national innovation systems, and cross-border infrastructure initiatives, including high-speed rail networks, Eurasian transport corridors, and regional economic cooperation under the Belt and Road Initiative.*

Duke University

Literatura uzupełniająca

Książki

Książki autora i dzieła przywołane w tekście:

[1] **"The Social Origin of Economic Reasoning"**

Bai Gao

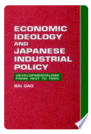
1994

[2] **"Japan's Economic Dilemma"**

Bai Gao

2001 | Cambridge University Press | ISBN: 9780521793735

[3] **"Economic Ideology and Japanese Industrial Policy"**

Bai Gao

2002 | Cambridge University Press | ISBN: 9780521894500

[4] **"High-Speed Rail: an Analysis of the Chinese Innovation System"**

Bai Gao

2019 | World Scientific Publishing Company | ISBN: 9789811206740

[5] **"Zhong guo li shi wen wu qu tan"**

Zhen Bai Gao

1957

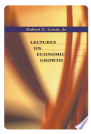
Książki autorów przywoływanych i literatura pokrewna:

[6] **"Institutions, Institutional Change and Economic Performance"**

Douglass North

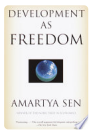
Cambridge University Press | ISBN: 9781139642965

[7] **"Lectures on Economic Growth"**

Robert E. Lucas

2002 | Harvard University Press | ISBN: 9780674016019

[8] **"Development as Freedom"**

Amartya Sen

2011 | Vintage | ISBN: 9780307874290

[9] **"Perspectives on the Economic and Human Development of India and China"**

Amartya Sen

2006 | Universitätsverlag Göttingen | ISBN: 9783938616635

[10] "Mortality as an Indicator of Economic Success and Failure"

Amartya Sen

1994 | Incumbent

[11] "A Monetary History of the United States"

Milton Friedman

Princeton University Press | ISBN: 9781400829330

[12] "The cost of capital : corporation finance and the theory of investment"

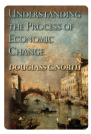
Franco Modigliani

Encyclopaedia Universalis | ISBN: 9782341001052

[13] "The Works of Irving Fisher: A crusader for social causes"

Irving Fisher

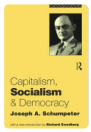
1997

[14] "Understanding the Process of Economic Change"

Douglass Cecil North

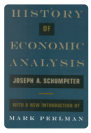
2005 | ISBN: 9780691118055

[15] "Capitalism, Socialism and Democracy"

Joseph Schumpeter

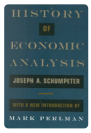
2015 | Routledge | ISBN: 9781138138612

[16] "History of Economic Analysis"

Joseph Schumpeter

Oxford University Press, USA | ISBN: 9780195105599

[17] "History of Economic Analysis (Oxford Press, 1955)"

Joseph Schumpeter

Oxford University Press, USA | ISBN: 9780195105599

[18] "A free-market monetary system"

Friedrich August Von Hayek

Ludwig von Mises Institute | ISBN: 9781610164450

[19] "A free-market monetary system (2008)"

Friedrich August Von Hayek

Ludwig von Mises Institute | ISBN: 9781610164450

[20] "China's Hukou System"

Jason Young

2013 | Springer | ISBN: 9781137277312

[21] "Urban Migrants in China"

Daming Zhou

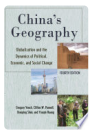
2023 | Springer Nature | ISBN: 9789819931149

[22] "Co-Creating Future Social Services"

Andrzej Klimczuk, Hilla Dolev, Robin Miller, Carola Orrego

2025 | Frontiers Media SA | ISBN: 9782832564615

[23] "China's Geography"

Gregory Veeck, Clifton W. Pannell, Xiaoping Shen, Youqin Huang

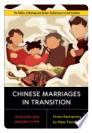
2021 | Bloomsbury Publishing USA | ISBN: 9798881851590

[24] "Sustainable and Mission-oriented Innovation in Economic Systems and Governance for Equitable Global Health and Wellbeing"

Sam Agatre Okuonzi, Humphrey Cyprian Karamagi, Jolem Mwanje

2025 | Frontiers Media SA | ISBN: 9782832568637

[25] "Chinese Marriages in Transition"

Xiaoling Shu, Jingjing Chen

2023 | Rutgers University Press | ISBN: 9781978804685

Artykuły naukowe

Prace autorów przywoływanych w tekście:

[1] "On the mechanics of economic development"

Robert E. Lucas

1988 | Journal of Monetary Economics | DOI: 10.1016/0304-3932(88)90168-7

Źródło

[2] "Recursive Methods in Economic Dynamics"

Nancy L. Stokey, Robert E. Lucas, Edward C. Prescott

1989 | Harvard University Press eBooks | DOI: 10.2307/j.ctvjnrt76

Źródło

[3] **"Optimal fiscal and monetary policy in an economy without capital"**
Robert E. Lucas, Nancy L. Stokey
1983 | Journal of Monetary Economics | DOI: 10.1016/0304-3932(83)90049-1
Źródło

[4] **"Models of business cycles"**
Robert E. Lucas
1987
Źródło

[5] **"Increasing Returns and Long-Run Growth"**
Paul Romer
1986 | Journal of Political Economy | DOI: 10.1086/261420
Źródło

[6] **"Endogenous Technological Change"**
Paul Romer
1990 | Journal of Political Economy | DOI: 10.1086/261725
Źródło

[7] **"The Origins of Endogenous Growth"**
Paul Romer
1994 | The Journal of Economic Perspectives | DOI: 10.1257/jep.8.1.3
Źródło

[8] **"Economic Integration and Endogenous Growth"**
Luis A Rivera-Batiz, Paul Romer
1991 | The Quarterly Journal of Economics | DOI: 10.2307/2937946
Źródło

[9] **"Development as Freedom"**
Amartya Kumar Sen
2009 | DOI: 10.1007/978-1-137-28787-8_94
Źródło

[10] **"On Economic Inequality"**
Amartya Kumar Sen, James E. Foster
1973 | DOI: 10.1093/0198281935.001.0001
Źródło

[11] **"Rational Fools: A Critique of the Behavioral Foundations of Economic Theory"**

Amartya Kumar Sen

1977 | Philosophy &amp Public Affairs

Źródło

[12] **"Collective Choice and Social Welfare"**

H. Myint, Amartya Kumar Sen

1972 | Econometrica | DOI: 10.2307/1913866

Źródło

[13] **"The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits"**

Milton Friedman

2007 | Springer eBooks | DOI: 10.1007/978-3-540-70818-6_14

Źródło

[14] **"Theory of the Consumption Function"**

Milton Friedman

1957 | Princeton University Press eBooks | DOI: 10.1515/9780691188485

Źródło

[15] **"Essays in Positive Economics"**

Clark Lee Allen, Milton Friedman

1954 | Southern Economic Journal | DOI: 10.2307/1053873

Źródło

[16] **"A Theory of the Consumption Function"**

Erich W. Streissler, Milton Friedman

1960 | Econometrica | DOI: 10.2307/1905313

Źródło

[17] **"Dividend Policy, Growth, and the Valuation of Shares"**

Merton H. Miller, Franco Modigliani

1961 | The Journal of Business | DOI: 10.1086/294442

Źródło

[18] **"CORPORATE INCOME TAXES AND THE COST OF CAPITAL: A CORRECTION"**

Franco Modigliani, H Miller Merton

1963

Źródło

[19] "Planning Production, Inventories, and Work Force."

Edwin S. Mills, Charles C. Holt, Franco Modigliani, John F. Muth, Herbert A. Simon

1962 | Journal of the American Statistical Association | DOI: 10.2307/2282461

Źródło

[20] "The Role of Intergenerational Transfers and Life Cycle Saving in the Accumulation of Wealth"

Franco Modigliani

1988 | The Journal of Economic Perspectives | DOI: 10.1257/jep.2.2.15

Źródło

[21] "The nature of capital and income"

Irving Fisher

1906 | De Gruyter eBooks | DOI: 10.1515/9783112351369

Źródło

[22] "Ten economic studies in the tradition of Irving Fisher"

Irving Fisher, William John Fellner

1967 | Wiley eBooks

Źródło

[23] "The Rate of Interest: Its Nature, Determination and Relation to Economic Phenomena"

Irving Fisher

2009

Źródło

[24] "A Statistical Relation between Unemployment and Price Changes"

Irving Fisher

2024 | Routledge eBooks | DOI: 10.4324/9781003548560-7

Źródło

[25] "Congratulatory Message from PRC Chairman Xi Jinping on the Occasion of the 60th Anniversary of Russia-China Friendship Association"

Xi Jinping

2018 | Far Eastern Affairs | DOI: 10.21557/fea.50944268

Źródło

[26] "Xi Jinping The Governance Of China"

Xi Jinping

2014

Źródło

[27] "Institutions, Institutional Change and Economic Performance"

Douglass C. North

1990 | Cambridge University Press eBooks | DOI: 10.1017/cbo9780511808678

Źródło

[28] "Institutions"

Douglass C. North

1991 | The Journal of Economic Perspectives | DOI: 10.1257/jep.5.1.97

Źródło

[29] "Constitutions and Commitment: The Evolution of Institutions Governing Public Choice in Seventeenth-Century England"

Douglass C. North, Barry R.VE Weingast

1989 | The Journal of Economic History | DOI: 10.1017/s0022050700009451

Źródło

[30] "Structure and Change in Economic History"

Peter George, Douglass C. North

1983 | Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d économique | DOI: 10.2307/135165

Źródło

[31] "The Theory of Economic Development"

Joseph Alois Schumpeter, Ursula Backhaus

2003 | Routledge eBooks | DOI: 10.4324/9781003146766

Źródło

[32] "The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle"

Joseph Alois Schumpeter

1934 | SSRN Electronic Journal

Źródło

[33] **"The Creative Response in Economic History"**

Joseph Alois Schumpeter

1947 | The Journal of Economic History | DOI: 10.1017/s0022050700054279

Źródło

Artykuły naukowe autora:

[34] **"Japan's Economic Dilemma"**

Bai Gao

2001 | Cambridge University Press eBooks | DOI: 10.1017/cbo9780511612930

Źródło

[35] **"The Postwar Japanese Economy"**

Bai Gao

2007 | Blackwell Publishing Ltd eBooks | DOI: 10.1002/9780470751398.ch18

Źródło

[36] **"Japan's Economic Dilemma: The Institutional Origin of Prosperity and Stagnation"**

Chikako Usui, Bai Gao

2003 | Contemporary Sociology A Journal of Reviews | DOI: 10.2307/3089589

Źródło

[37] **"Neoliberal and Classical Developmentalism: A Comparative Analysis of the Chinese and Japanese Models of Economic Development"**

Bai Gao

2013 | Palgrave Macmillan UK eBooks | DOI: 10.1057/9781137323088_4

Źródło

[38] **"The Informal Economy in the Era of Information Revolution and Globalization: The Shanzhai 〖CellPhone Industry in China"**

Bai Gao

2011 | 社会杂志

Źródło

[39] **"The Rubik's Cube state: A reconceptualization of political change in contemporary China"**

Bai Gao

2009 | Research in the sociology of work | DOI: 10.1108/s0277-2833(2009)0000019017

Źródło

[40] "Globalization and Domestic Coping Strategies: The Development of China's Industrial Clusters"

Guowu Li, Bai Gao

2020 | İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi / İstanbul University Journal of Sociology | DOI: 10.26650/sj.2020.40.2.0057

Źródło

[41] "The Implications of China's HSR Innovation System"

Bai Gao

2020 | WORLD SCIENTIFIC eBooks | DOI: 10.1142/9789811206757_0009

Źródło

[42] "Japan's Political Marketplace By J. Mark Ramseyer and Frances McCall Rosenbluth. Cambridge: Harvard University Press, 1993. viii, 262 pp. $39.95. - The Japanese Experience of Economic Reforms. Edited by Juro Teranishi and Yutaka Kosai. New York: Martin's Press, 1993. viii, 398 pp. $69.95."

Bai Gao

1994 | The Journal of Asian Studies | DOI: 10.2307/2059889

Źródło

[43] "The social origin of economic reasoning : three changing paradigms in japanese economic policy, 1931-1965"

Bai Gao

1993 | UMI Dissertation Service eBooks

Źródło

Treść tworzy Fundacja Dobre Państwo.
Redaguje i publikuje APA ONE, autorski system redakcyjny Fundacji oparty na AI.
APA ONE Publishing System
Fundacja Dobre Państwo © 2026
Article ID: 4bca6088-466d-4d72-b9e9-5f9fbce551f2